

SLOVENSKI GOSPODAR

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtak in velja s poštno vred in v Mariboru s poštnim nakladom na dom na celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za drugo izvenavstrijske dežele 6 K. Kdor hodi sam po pošti, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravništvo Slovenskega Gospodarja v Mariboru. — List se dopolnjuje do odpovedi. — Deložniki katoliškega tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Kopčičeva cesta št. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo Kopčičeva cesta št. 5, sprejema naročnine, inserate in reklamacije. — Za inserate se plačuje od enostopne petstoteke na enkrat 15 vin, za dvakrat 25 vin, za trikrat 35 vin. Za večkratno oglasno primeren popust. Inserati se sprejemajo do srede jutraj. — Nezaprite reklamacije so poštno proste.

Uravnava zemljiškega davka.

Predlog poslanca Piška in tovarišev.

S postavama od 24. maja 1869, drž. zak. št. 88, in od 12. julija 1896, drž. zak. št. 121, se je izdelala za avstrijskega kmetovalca usodepolna uravnava zemljiškega davka. Skupni znesek zemljiškega davka znaša od l. 1896 okroglo 70 mil. kron, kateri se enakomerno razdeli v razmerju določenega čistega dobička davku podvrženih objektov na posamezna zemljišča, na kateri način izide potem po odbitku, v takozvanem finančnem načrtu k postavi od 25. avg. 1896, drž. zak. št. 220, osnovanih odpustov (15 % individualnega prorpisa davkov), plačilna davčna dolžnost.

Podlaga za odmero davkov tvori torej srednji čisti dobiček parcele, takozvani katastralni čisti dobiček, t. j. po odbitku vseh gospodarskih stroškov od takozvanega surpovega donosa preostali prebitok, kateri bi se mogel doznje doseči od obdelanih zemljišč.

Ustanovitev tega, ne samo za določanje zemljiškega davka, temveč tudi za odmerjenje dolžnosti premoženjskega prenosa, merodajnega čistega donosa se je izvršila po katastralni cenzitvi, katera razpada v takozvano preceitvijo in razvrstitev.

Pri preceitvi zemljiškega donosa se je preiskal vzrok različenosti donosa zemljiških kosov v posameznih cenilnih okrajih — kateri se ujema po večini s političnimi okraji, na kar so se razdelile posamezne vrste obdelanih zemljišč v 8 razredov. Za vsak tak razred vsake vrste obdelanih zemljišč se je izvršil srednji čisti donos vsakega orala oziroma vsakega ha., in se je skupaj sestavil v enem posebnem ceniku, takozvanem razredovalnem ceniku. Razvrstitev je pa obstajala v uvrstitvi vsakega zemljiškega kosa v pristojni razred dotične vrste obdelanih zemljišč.

Ta na omajni način izišli čisti donos vsakega obdelanega kosa zemljišč je dal nato čisti donos vsake parcele oziraje se na površino zemljiškega kosa.

Ker pri ustanovitvi posameznih cenilnih postavkov, oziroma čistega donosa ni bila predpisana nobena posebna vrsta računanja in so bili dani cenilnim organom samo potrebni in negotovi pripo-

moški na razpolago, kakor tudi z ozirom na to, da so bile cenilne komisije popolnoma pod vplivom vlade, ne more l. 1869, ustanovljeni in l. 1896, samo deloma popravljeni katastralni čisti dobiček nikakor odgovarjati v resnici doseženemu čistemu dobičku.

Kar se tiče srednjega čistega dobička od zemljišč, se mora kot neovrgljiva resnica pribiti, da svoječasno kot podlaga odmere trajno odločeni čisti dobiček današnjim gospodarskim razmeram nikakor ne odgovarja, temveč da ne vrže zemljišče po odbitku skupnih gospodarskih stroškov ne samo nikakega čistega dobička, temveč da je gospodarstvo na malem ali srednjem kmečkem posestvu zvezano z gotovo zgubo. Kajti gospodarski stroški, kateri so bili leta 1869 dosti manjši, so danes vsled vedno naraščajočih plačilnih razmer pri gospodarskih delavcih tako narastli, da je v mnogih slučajih bolj za kmeta, če opusti gospodarstvo na svojem posestvu ter gre za navadnega delavca.

Pri tem najde dosti boljši kruh, nego isti, kateri je samo na dobiček svojega posestva navezan. Na drugi strani se mora omeniti, da so povprečne cene poljskih pridelkov vsled za poljedelstvo neugodno sklenjenih trgovskih pogodb pod polovico prvotne cene padle; ker se dalje naše današnje poljedelsko postavodajstvo na hipotekarna bremena, lego zemljišč in gospodarski način popolnoma nič ne ozira, je lahko umljivo, da kmečki stan sili vedno bolj in bolj na preustroitev zemljiških davkov.

V zadnjih desetletjih se je skrbelo za blagor vseh drugih stanov, samo za kmeta se ni nič storilo, temveč ga puščavla brez usmiljenja propadati pod pritiskom neznosne teže davkov.

Ali ne uvidi avstrijska vlada, da leze kmečki stan, kateri bi moral biti državi glavna podpora, v vedno večje dolgove, ker ni v stanu si pridobiti pri gospodarstvu svojega zemljišča za se in za svoje vsaj minimalnega živeža in je prisiljen delati za poplačilo gospodarskih stroškov in v poplačilo neopravičeno visoke zemljiščne dache leto na leto nove dolgove.

Da se bremena dolgov kmečkega stanu v zadnjih letih vedno večajo, je vendar statistično dokazano!

Ali je čudno, če kmet nad svojim gospodarskim položajem obupava, ko vidi, čeravno kot trpinčena

živina od 4. jutraj do pozne noči neprenehoma dela, da si pri tem komaj toliko pridela, da more sebe in svojo družino vsaj za silo preživeti.

In od takega poljedelca si država tirjati davke, katere poplača le s tem, da si nakoplje novih dolgov. Ni li to izsesavanje v skrajni stiski?!

Vlada bodi torej imela na vesti pogin kmečkega stanu, če ne uvede nemudoma na pravičnih načelih temeljujočo preosnovo zemljiških davkov.

Podpisani stavijo torej predlog:

Visoka zbornica naj sklene: Vlada se pozivlja, da predloži visoki zbornici načrt o uravnavi zemljiških davkov, v katerem tvori resnično doseženi čisti dobiček podlago pri odmerjanju davkov, ki se dalje ozira na hipotekarna bremena, lego zemljiških kosov, in na način gospodarjenja.

Iz državnega zbora.

V proračunski razpravi je govoril v imenu Slovencev dr. Krek. Zahteval je, da bo uradništvo ne samo narodno, ampak tudi ljudstvu prijazno. Uradniki se morajo smatrati kot prijatelji in svetovalci ljudstva, ne pa kot njegovi zapovedovalci in nadlegovalci. Zahteval je tudi, da se uvažujejo kmečke težnje in se je potem izrekel za prijateljstvo s Hrvati. Izmed Hrvatov sta govorila dr. Laginja in dr. Ivčević. Največji utis v zbornici so naredili govori dr. Kreka, prof. Masaryka in baron Morseya. Prof. Masaryk je govoril v smislu svobodomislecev, baron Morsey pa v katoliškem smislu. V proračunski razpravi je prišlo večkrat do srditih spopadov med poslanci. Med govorom dr. Kreka je naredil celjski poslanec Markl neki mejklic, ker se je dr. Krek zavzel za slovensko celjsko gimnazijo, a slišal jih je od dr. Korošca in dr. Benkoviča toliko gorkih, da jo je kmalu popihal in izginil. Ko je ptujski poslanec Malik govoril, zagovarjal je tudi „Stajerca.“ A dr. Korošec, dr. Benkovič, Rožkar in Pišek so z mejklic poskrbeli, da so poslanci dobili pravo mnenje o „Stajercu.“ Zanimivo je, da je Malik „Stajerca“ imenoval list, ki je v nemškem duhu za Slovence pisan. V ponedeljek dne 22. t. m. se je začel proračun sprejel z veliko večino.

Podlistek.

Boj z volkovi.

(Dogodba iz južnih Karpator, prosto poslovenil y.)

(Dalje.)

Zdaj sem bil v pravi zadregi. Videl sem, da z njim ne morem naprej; samega v vasi pustiti tudi ni kazalo. Kaj bi mi rekel pozneje? Dolgo časa nisem vedel, kaj naj bi storil. Zdaj se spomnim svoje žene doma. Obljubil sem ji bil, da zvečer gotovo prideva domu, naj bo le proti mraku večerja pripravljena; če me danes ne bo domu, v kakem strahu bo ona celo noč! Bila sva še le prvo leto poročena in takrat, veste, je vsaka ločitev bridka.

Naj velja kar hoče, grem pa sam domu, sem sklenil. Priporočim revnega Stojana krčmarju in pojaham dalje. Kako so mi ljudje prigovarjali, naj le ostanem, sedaj ni varno daleč samemu hoditi, mrak bo kmalo nastopil, pot je slaba in nevarnosti velike! Saj so komaj pred par dnevi napravili lov na volkove; ubili niso sicer nobenega.

Zverj so se umaknile višje v hribe in ravno včeraj napadlo je nekaj volkov dva popotnika, ki sta jim komaj zbežala v gorsko žago. Tako so me opominjali skrbni lilijevi ljudje, pa pregovoriti me ni so mogli.

Saj sva včeraj ravno to pot prišla doli in nič sumljivega nisva zapazila. Tudi danes ne bo sile. V treh, k večjemu v štirih urah sem tako doma in naj bi si tudi upala kaka zver blizu, imam seboj dvocevko, ki mi ni še z lepa odrekla.

Tako sem odgovarjal ljudem in se res sam podal na pot brez posebnih skrbi.

Dobro uro že jezdim, nobenega človeka ne srečam, nič sumljivega ne opazim. Dospel sem na vrh

prvega hribovja. V dveh urah od tu sem že lahko doma.

Ko pridem do ozke steze, pustim konja, ki nese dva žaklja moke, naprej; kakor bo on hodil, bom jaz še lažje jahal. Ako me nič ne zadrži, si mislim, dospel bom še pred mrakom vrh strmine, od tam imam le še po planini, lepi prostorni poti, dobre pol ure do svoje kočje. Že sem v duhu gledal svojo dobro ženo, kako veselo me domu došlega pozdravlja.

Kar se spodtakne konj s tovorom ob korenino. Preden vidim, kaj je prav za prav, se konj zgrudi na tla in se zavalj v grapo. Nisem vedel, kako mu je tako hitro zmanjkalo tal pod nogami; pozneje sem spoznal, da je tam voda prst odnesla in tu pa tam skopala globoke luknje. Ker je bilo čez dan gorko vreme, se je sneg tajal, sedaj je pa že malo zmrzovati začelo. Ko bi bil konju precej pomagal vstati, bi bil lahko vso nesrečo odvrnil, tako je pa ubogi konj čisto prestrašen začel kopati z nogami, spopadnil po malem ledu, in sedaj je v grabi z obema vrečama moke.

Ko pridem v dolino h konju, tresel se je po vsem životu, in ker sta žaklja zdrsnila z njega, prestrašil se je bolj in kar umiriti ga nisem mogel.

Le ker je gospodarjev glas poznal, me je toliko vbogal, da sem ga po ovinkih speljal na stezo in tam privezal h konju, katerega sem jahal. Sedaj pa me je čakalo v grapi še drugo delo. Vreči moke treba je bilo prinesiti tudi na stezo. Ko sem vse to opravil in privezal zopet konju na hrbet, sem še le opazil, da je nastal mrak. Celo uro mi je vzela nezgoda s konjem, in sedaj bo treba še bolj počasi in previdno jahati, ker konj je ostrašen in noč je bila razgrnila svoje krilo čez goro. Ni me pa vse to preveč oplašilo. Na vrhu smo kmalo, sem si mislil, po planini je dobra in prostorna pot, in mesec bo kmalu izšel. Torej le počasi naprej!

Na okrog bila je velika tihoča; sem ter tje je malo veter potegnil, zamajal vejo, da se je oprostila snega in si potem zopet pomagala v svojo navadno lego. Le peketanje konjskih kopit je bilo čuti.

Toda kaj je to?

Prednji konj začel je prhati, trese se po vsem životu, divje pogleduje na stran in sedaj se kar ustavi. Tudi konj, ki sem ga jahal, je nemiren in tudi on obstane.

Poznal sem navado svojih konj. Kedar sta bila ostrašena, bilo je zastoj, jih z bičem priganjati. Stopim torej k prvemu konju in ga za uzo peljem počasi dalje. Res sli smo naprej, a umirila se vendar nista.

Glej, kaj se tu na desno tako sveti? Kakor dva žareča oglja vidim pri bližnjem grmu, pa zopet zgineta in temno je, kakor poprej. Hitreje stopam, da prej pridemo do vrha, tam je bolj svetlo in prostesja pot.

Nehote pogledam zopet v stran in zopet vidim komaj 10 korakov na desno dvoje žarečih oči. Zdaj mi je bilo jasno, zakaj sta konja tako nemirna, divja zver nas spremlja po gozdu.

Sedaj sem pa tudi jaz nemiren postal, bojazljiv čut se tudi mene polasti, in čim hitreje smo stopali v breg, tem večkrat so se pokazale take oganjene oči, ne samo ob desni, ampak tudi ob levi.

Prvi pot v mojem življenju sem spoznal, kaj je strah.

Prašali me boste, zakaj nisem streljal, ko sem vendar dvocevko imel na rami!

Da, zakaj? Lahko sprožim tja v grmovje, če kaj zadenem ali ne. Pa spoznal sem, da tu ni samo eden volk. Naj enkrat ali dvakrat vstrelim, se bodo zveri kmalu poka privadile in potem naj planejo nad me na tem ozkem potu!

Današnja številka ima „Naš Dom“ kot prilogo.